

Vergaderjaar 2017–2018

34 775 IIA

Vaststelling van de begrotingsstaat van Staten-Generaal (IIA) voor het jaar 2018

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inhoudsopgave

A.	Artikelsgewijze toelichting bij het begrotingsvoorstel	2
B.	De begrotingstoelichting	3
1.	Leeswijzer	3
2.	De beleidsartikelen	4
	Artikel 1. Wetgeving en controle Eerste Kamer	4
	Artikel 2. Uitgaven ten behoeve van leden en oud-leden Tweede Kamer, alsmede leden van het Europees Parlement	7
	Artikel 3. Wetgeving en controle Tweede Kamer	9
	Artikel 4. Wetgeving en controle Eerste en Tweede Kamer	14
3.	Het niet-beleidsartikel	16
	Artikel 10. Nominaal en onvoorzien	16
4.	Bijlagen	17
	Bijlage 1: Verdiepingsbijlage	17

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWETS- VOORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld. Het wetsartikel strekt ertoe om de onderhavige begrotingsstaat voor het aangegeven jaar vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor dat jaar. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten vastgesteld. De in de begrotingstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

R.H.A. Plasterk

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1. LEESWIJZER

Indeling van de begroting

Deze begroting is opgebouwd uit 4 beleidsartikelen en 1 niet-beleidsartikel. In beleidsartikel 1 komt de Eerste Kamer aan bod. In beleidsartikel 2 komen de (oud) leden van de Tweede Kamer en het Europees Parlement aan bod, beleidsartikel 3 betreft de Tweede Kamer en beleidsartikel 4 heeft betrekking op interparlementaire activiteiten van zowel de Eerste als Tweede Kamer. Het niet-beleidsartikel betreft nominaal en onvoorzien.

De beleidsartikelen zijn als gevolg van Verantwoord Begroten, ingedeeld in de volgende paragrafen:

- A. Algemene doelstelling
- B. Rol en verantwoordelijkheid
- C. Beleidswijzigingen
- D. Tabel budgettaire gevolgen van beleid
- E. Toelichting artikelonderdeel

De begroting IIA valt onder het regime van niet-departementale begrotingen, dit betekent dat er geen apart centraal apparaatartikel opgenomen hoeft te worden.

Groeioparaaf

Ten opzichte van de begroting 2017 zijn er geen belangrijke wijzigingen opgenomen.

Budgettaire gevolgen van beleid

Juridisch verplicht/budgetflexibiliteit

In de tabellen budgettaire gevolgen van beleid is geen informatie opgenomen over de budgetflexibiliteit, omdat het grotendeels apparaatsuitgaven betreft.

2. DE BELEIDSARTIKELLEN

Artikel 1. Wetgeving en controle Eerste Kamer

A Algemene doelstelling

De Eerste Kamer vormt samen met de Tweede Kamer de Staten-Generaal. De voorzitter van de Eerste Kamer is tevens voorzitter van de Verenigde Vergadering van de Staten-Generaal.

De kerntaken van de Eerste Kamer liggen in het, als sluitstuk van de wetgevingsketen, toetsen van voorgenomen wetgeving en het controleren van de regering. De Eerste Kamer besteedt daarbij bijzondere aandacht aan de beoordeling van de wetgevingskwaliteit. Voorts heeft de Eerste Kamer taken op het terrein van de Europese wetgeving en het Europese beleid. Deze zijn door de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon in omvang en intensiteit toegenomen.

De algemene doelstellingen van de Eerste Kamer liggen op het terrein van een adequate wetgeving en controle, hetgeen verder is te operationaliseren naar een adequate toetsing van de kwaliteit van wet- en regelgeving, een adequate controle van het regeringsbeleid, transparantie over de taken en de uitvoering daarvan, en toereikende voorzieningen in een effectieve en efficiënte organisatie.

Voorts participeert de Eerste Kamer in het kader van internationale samenwerking en parlementaire diplomatie in parlementaire assemblies van internationale organisaties en onderhoudt zij contacten met parlementen en regeringen van andere staten.

B Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal. De Colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer bestaan afspraken (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de Minister en de Colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.¹

De Eerste Kamer vormt de voorlaatste schakel in de keten van het wetgevingsproces. Mede-actoren in het proces zijn, voorafgaand aan de bekrachtiging van een aanvaard wetsvoorstel door het Staatshoofd, respectievelijk de ministerraad, de Raad van State en de Tweede Kamer. De controle op het regeringsbeleid voltrekt zich in interactie met de regering. Uit hoofde van het Verdrag van Lissabon is de Eerste Kamer betrokken bij de voorbereiding van Europese wetgevings- en beleidsvoorstellen. De taken van de Eerste- en Tweede Kamer op dit terrein zijn gelijk. Binnen de nationale context voert de Eerste Kamer overleg met de regering over de regeringsinzet bij de voorbereiding van Europese wetgeving.

---

¹ Comptabiliteitswet 2001, artikel 19.

C Beleidswijzigingen

Gegeven de algemene doelstelling worden jaarlijks accenten gelegd. Voor 2018 ziet de Eerste Kamer de volgende bijzondere aandachtspunten:

1. Europese samenwerking
2. Verdere ontwikkeling digitaal parlement
3. Beheer gebouwen

Europese samenwerking

Op Europees vlak vindt intensieve samenwerking plaats op het niveau van de Speakers Conference (voorzitters van nationale parlementen en het Europees parlement), de Interparlementaire Conferentie die toezicht houdt op het Gemeenschappelijke Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) van de Europese Unie en op het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB), de interparlementaire samenwerking in het kader van het Verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur in de Economische en Monetaire Unie, de Conferentie van in Europese zaken gespecialiseerde commissies van nationale parlementen (COSAC) en in interparlementaire samenwerking en uitwisseling van informatie op velerlei beleidsterreinen.

Verdere ontwikkeling digitaal parlement

De Eerste Kamer is het eerste parlementaire huis ter wereld dat agenda's en vergaderstukken in beginsel uitsluitend digitaal (via de «Eerste Kamer App») aan haar Leden aanbiedt. In het content management systeem en de websites van de Kamer zijn belangrijke wijzigingen doorgevoerd. De digitalisering van de stukkenstroom zal, ook buiten het kader van het vergadercircuit, de komende jaren verder worden verrijkt.

Beheer gebouwen

In 2014 en 2015 is de basis gelegd voor een plan tot een renovatie van de gebouwen aan het Binnenhof. Ook voor het gebouw van de Eerste Kamer is een renovatie (met name ook installatietechnisch) op termijn noodzakelijk. Onder de auspiciën van een Stuurgroep treft het Rijksvastgoedbedrijf voorbereidingen voor een grondige renovatie van het gebouw van de Eerste Kamer, alsook de gebouwen van de andere instellingen die aan het Binnenhof gevestigd zijn. De start is gepland in de zomer van 2020.

D1 Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)								
Art.nr.		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Verplichtingen:	11.732	12.330	12.212	12.214	12.216	12.221	12.221
	Uitgaven:	11.771	12.330	12.212	12.214	12.216	12.221	12.221
1.1	Apparaat Eerste Kamer	8.317	8.557	8.438	8.440	8.442	8.447	8.447
1.2	Vergoeding voorzitter/ leden Eerste Kamer	3.360	3.699	3.700	3.700	3.700	3.700	3.700
1.3	Verenigde vergadering	94	74	74	74	74	74	74
	Ontvangsten:	198	140	140	140	140	140	140

E Toelichting artikelonderdeel

1.1 Apparaat Eerste Kamer

Dit artikelonderdeel bestaat uit personele en materiële componenten voor exploitatie en beheer van de Eerste Kamer.

Budgettaire ontwikkeling

De onderhavige raming gaat ervan uit dat de werkzaamheden van de Eerste Kamer in 2017 zullen worden voorgezet met inachtneming van de aanpassingen zoals die in de achterliggende jaren zijn doorgevoerd. Er zijn geen middelen geraamd voor grote nieuwe projecten in 2018.

1.2 Vergoeding voorzitter/Leden Eerste Kamer

Door de WKR (werkkostenregeling) zal deze post structureel lager zijn dan in het verleden.

1.3 Verenigde vergadering

Ieder jaar vindt op de derde dinsdag in september Prinsjesdag plaats. Dit is de Verenigde Vergadering en de bijbehorende kosten. De Eerste Kamer organiseert (en betaalt) deze dag.

Ontvangsten

Deze bestaan voornamelijk uit restaurantopbrengsten en terugbetalingen door de betreffende fracties van de Eerste Kamer van teveel uitgekeerde voorschotten aan deze fracties.

Artikel 2. Uitgaven ten behoeve van leden en oud-leden Tweede Kamer, alsmede leden van het Europees Parlement

A Algemene doelstelling

Onder dit artikel worden rechtspositionele uitgaven aan leden en oud-leden van de Tweede Kamer, alsmede hun nagelaten betrekkingen, evenals de schadeloosstelling aan de Nederlandse leden van het Europees Parlement geraamd.

Zorgdragen voor uitbetalingen i.v.m. wettelijke regelingen

De Tweede Kamer draagt ingevolge de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer (Stb. 1997, 250), de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Stb. 1969, 594) en de Wet schadeloosstelling leden Europees Parlement (Stb. 1979, 379) zorg voor de uitgaven uit hoofde van:

- schadeloosstelling leden Tweede Kamer (artikel 2.1);
- reis- en overige kostenvergoedingen leden Tweede Kamer (artikel 2.1);
- wachtgeld en oud-leden Tweede Kamer (artikel 2.2);
- pensioenen oud-leden en hun nabestaanden (artikel 2.2);
- schadeloosstelling Nederlandse leden van het Europees Parlement (die niet door het Europees Parlement betaald worden) (artikel 2.3).

Aan deze activiteiten zijn de volgende kengetallen (aantallen gerechtigden) verbonden.

Tabel: aantallen gerechtigden pensioenen en wachtgeld en oud-leden						
Aantallen deelgerechtigden	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pensioenen oud-leden	423	433	452	455	460	455
Wachtgeld en oud-leden	72	89	66	55	36	15
Totaal	495	522	518	510	496	470

B Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal. De Colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer bestaan afspraken (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de Minister en de Colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.²

C Beleidswijzigingen

Voor 2018 zijn geen beleidswijzigingen voorzien.

² Comptabiliteitswet 2001, artikel 19.

D1 Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)								
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Art.nr.	Verplichtingen:	31.243	32.390	31.346	30.824	30.824	32.324	31.332
	Uitgaven:	31.292	32.390	31.346	30.824	30.824	32.324	31.332
2.1	Schadeloosstelling	22.583	20.434	20.438	20.440	20.440	20.440	20.441
2.2	Pensioenen en wacht- gelden	8.606	11.850	10.802	10.278	10.278	11.778	10.785
2.3	Schadeloosstelling Europarlementariërs incl tegemoetkoming ziektekosten	103	106	106	106	106	106	106
	Ontvangsten:	33	86	86	86	86	86	86

E Toelichting artikelonderdeel

2.1 Schadeloosstelling

Op dit artikelonderdeel staan de uitgaven voor de schadeloosstelling van de leden van de Tweede Kamer.

2.2 Pensioenen en wachtgelden

De verhoging van artikel 2.2 pensioenen en wachtgelden in 2021 en 2022 houdt verband met de geplande Tweede Kamerverkiezingen in 2021. Gebruikelijk is om het verkiezingsjaar te verhogen met € 1,5 mln. en het jaar na de verkiezingen met € 0,5 mln. De reden voor de ramingsbijstelling is het voorziene beroep op de wachtgeldregeling in het jaar van en het jaar na de verkiezingen.

2.3 Schadeloosstelling Europarlementariërs

Op dit artikelonderdeel staan de uitgaven voor de schadeloosstelling van één lid van het Europees Parlement.

Ontvangsten

De ontvangsten op dit onderdeel hebben betrekking op de verrekening van neveninkomsten.

Artikel 3. Wetgeving en controle Tweede Kamer

A Algemene doelstelling

Als volksvertegenwoordiging heeft de Tweede Kamer twee hoofdtaken: controle van de regering en (mede)wetgeving. Deze taken vloeien voort uit de grondwetsartikelen 50 (vertegenwoordiging van het gehele Nederlandse volk), 65 tot en met 72 (werkwijze), 81 tot en met 87 (wetgeving), 105 (begrotingen), 137 en 138 (grondwetgeving) en enkele andere (grond)wetsartikelen.

De ambtelijke diensten

De ambtelijke organisatie van de Tweede Kamer heeft als missie het ondersteunen van het constitutioneel proces. Dit wil zij verder versterken door middel van het bieden van een politiek neutrale, adequate en innovatieve ondersteuning van de Kamerleden in alle facetten van hun werk als volksvertegenwoordiger. De politieke prioriteiten, zoals door de Kamer bepaald, zijn daarbij leidend.

B Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal. De Colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer bestaan afspraken (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de Minister en de Colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.³

C Beleidswijzigingen

Speerpunten:

Aandachtspunten informatiepositie Kamer

- De Voorzitter blijft de bewindslieden actief aanspreken op het voldoen aan de informatieplicht. Uit verschillende voorbeelden blijkt dat actieve informatieverstrekking door de regering aan de Kamer nog altijd niet vanzelfsprekend gaat.
- De nieuwe werkwijze voor de commissies wordt geïmplementeerd. Parallel daaraan wordt de Kamerorganisatie aangepast en toegerust op deze nieuwe manier van werken.
- In het verlengde daarvan wordt de rol van commissies en commissievoorzitters versterkt. Veel van het Kamerwerk gebeurt in commissieverband. De Kamer is erbij gebaat dat deze commissies een stevige positie hebben, dat ze optimaal kunnen functioneren en dat ze aanzien genieten. Op basis van een quickscan wordt gekeken welke mogelijkheden er zijn om commissievoorzitters beter te faciliteren. Tevens wordt gekeken naar de fysieke inrichting van de commissiezalen, om commissievergaderingen dynamischer en aantrekkelijker te maken.

Aandachtspunten transparantie Kamerwerk

- De transparantie van het parlementaire proces is verbeterd door onder meer de introductie van Debat Direct, de vernieuwde website en het Open Data Portaal. De afhankelijkheid van de digitale infrastructuur wordt daardoor steeds groter en de beveiliging van de digitale infrastructuur en informatie is daarmee ook een groeiend aandachtspunt.

³ Comptabiliteitswet 2001, artikel 19.

punt. In overleg met relevante en kundige overheidsinstanties en met een intensivering van de eigen maatregelen en voorzieningen zal de beveiliging tegen cybercrime worden geïntensiveerd. De verder implementatie van de baseline informatiebeveiliging is daarbij van groot belang.

- De voorbereidingen van de renovatie van het Binnenhofcomplex zullen, net als in 2017, ook in 2018 aandacht vragen van de organisatie. Belangrijkste aandachtspunt daarbij is dat de Kamer toegankelijk en het Kamerwerk zichtbaar blijft, ook als de Tweede Kamer verhuist naar de tijdelijke huisvesting op Bezuidenhoutseweg 67. Het pand wordt geschikt gemaakt voor de tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer. Er is gestart met de ontwikkeling van een Programma van Eisen. Een door het Rijksvastgoedbedrijf geselecteerde architect zal met bouwkundige adviseurs voorstellen doen voor de aanpassingen. De functionaliteit zal zo veel mogelijk gelijk zijn aan die van de huisvesting op het Binnenhof. Waar dit niet mogelijk is worden passende maatregelen getroffen.
- Om aan te sluiten bij het (toenemende) belang dat de maatschappij aan audiovisuele communicatie hecht, worden de audiovisuele faciliteiten doorontwikkeld. De functionaliteiten en het gebruiksgemak van de app Debat Direct worden in 2018 verder verbeterd. De vormgeving van de nieuwe website wordt over de gehele linie doorgevoerd, en er worden nadere stappen gezet om informatie nog toegankelijker en gestructureerder weer te geven. Verder komt er de mogelijkheid om bij het uitzenden en streamen van de debatten in de commissiezalen over te gaan van robotregie naar mobiele regie; dat sluit aan bij de ambitie om commissievergaringen dynamischer en aantrekkelijker te maken.

De primaire focus ligt, kortom, ook in 2018 op een verdere versterking van de informatiepositie van de Kamer en het zichtbaar en inzichtelijk maken van het Kamerwerk. Daarnaast brengt het aantreden van een nieuw kabinet en een nieuwe Kamer de volgende aandachtspunten met zich mee, waar in de Raming 2018 rekening mee wordt gehouden:

- Er wordt geïnventariseerd aan welke (aanvullende) ondersteuning fracties behoefte hebben. Het kan gaan om ondersteuning die binnen de Kamer georganiseerd kan worden, maar bijvoorbeeld ook om externe cursussen/scholing.
- Voorzien is in ieder geval dat intensieve(re) ondersteuning van wetgevingsprocessen nodig is. Het nieuwe kabinet legt in 2018 naar verwachting (veel) nieuwe wetgeving voor aan de Tweede Kamer.

Daarnaast zal de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie naar een professionele en zakelijke dienstverlenende organisatie ook in 2018 doorlopen. Naar verwachting zullen de in gang gezette reorganisatietrajecten in 2018 worden afgerond. Tenslotte zal de veiligheid van de Kamer, zowel de fysieke veiligheid als de informatieveiligheid een blijvend speerpunt zijn.

Risico's

Het terugdringen van de externe inhuur is belangrijk. Ook in 2018. Tegelijkertijd moet voorkomen worden dat er onnodige risico's worden genomen en er zaken blijven liggen of dat de continuïteit van de dienstverlening in gevaar komt. Dat speelt met name op het terrein van de automatisering en informatiebeveiliging.

D Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)								
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Art.nr.	Verplichtingen:	96.927	105.693	100.818	99.783	99.788	103.018	101.037
	Uitgaven:	99.309	105.693	100.818	99.783	99.788	103.018	101.037
3.1	Apparaat Tweede Kamer	68.639	70.215	67.548	67.563	67.568	67.798	67.799
3.2	Onderzoeksbudget	160	2.234	2.226	2.225	2.225	2.225	2.225
3.3	Drukwerk	1.528	1.808	1.803	1.803	1.803	1.803	1.803
3.4	Fractiekosten	26.813	29.055	26.868	25.819	25.819	28.819	26.836
3.5	Uitzending leden	187	436	435	435	435	435	435
3.6	Parlementaire enquetes	115	0	0	0	0	0	0
3.7	Bijdrage ProDemos	1.867	1.945	1.938	1.938	1.938	1.938	1.939
	Ontvangsten:	5.001	3.966	3.966	3.966	3.966	3.966	3.966

E Toelichting artikelonderdeel

3.1 Apparaat Tweede Kamer

Dit artikelonderdeel bestaat uit personele en materiële componenten voor exploitatie en beheer van de Tweede Kamer.

3.2 Onderzoeksbudget

De Kamer beschikt over een bedrag voor uitgaven aan Kennis en Onderzoek om bijvoorbeeld parlementaire onderzoeken uit te voeren.

3.3 Drukwerk

Op dit onderdeel staan de uitgaven gepland voor de publicatie van officiële documenten.

3.4 Fractiekosten

Op dit onderdeel staan de uitgaven gepland voor de fractiekostenregeling. Het gaat hierbij om een verhoging van de fractiekosten in 2021 (plus € 3,0 mln) en 2022 (plus € 1,0 mln). De verhoging van artikel 3.4 fractiekosten in 2021 en 2022 (extrapolatiejaar) houdt verband met de geplande Tweede Kamerverkiezingen in dat jaar. De reden hiervoor is dat fracties na zetelverlies nog een jaar lang bevoorschot worden op basis van het oude zetelaantal.

3.5 Uitzending Leden

Op dit onderdeel staat het bedrag dat beschikbaar is voor commissies voor werkbezoeken aan het buitenland.

3.6 Parlementaire enquêtes

Op dit artikelonderdeel worden de uitgaven gepland voor parlementaire enquêtes. Op dit moment kan niet worden aangegeven of er in 2018 sprake zal zijn van (een) Parlementaire Enquête(s).

3.7 Bijdrage Prodemos

Jaarlijks betaalt de Tweede Kamer een bijdrage aan ProDemos voor de uitvoering van educatieve activiteiten. Hierover maken de Tweede Kamer en ProDemos jaarlijks afspraken.

Ontvangsten

De ontvangsten bestaan uit diverse posten. De omzet van het Restaurant-bedrijf, doorbelastingen aan derden en inhoudingen op lonen en salaris en ontvangsten voor zwangerschap- en bevallingsuitkeringen.

Overzicht van Risicoregelingen

Overzicht van garanties (bedragen x € 1.000)										
Artikel	Omschrijving	Uitstaande garanties 2016	Geraamd te verlenen 2017	Geraamd te vervallen 2017	Uitstaande garanties 2017	Geraamd te verlenen 2018	Geraamd te vervallen 2018	Uitstaande garanties 2018	Garantie-plafond	Totaal plafond
3.4	Fractiekosten	9.089		1.445	7.644		1.000	6.644	6.644	6.644

Totaal

De garantie betreft de verstrekking op basis van de Regeling financiële ondersteuning fracties zoals deze van kracht was tot eind 2013. Tot eind 2013 werd 90% van het budget waar op grond van de grondslag uit de regeling via een voorschot aan de fracties overgemaakt. Als een fractie in het betreffende jaar geen beroep deed op het restant van 10%, dan werd dat deel omgezet naar een trekkingsrecht conform de bepalingen in de regeling. Een recht dat in latere jaren tot uitbetaling kan komen op verzoek van de betreffende fractie.

De regeling is per 1 januari 2014 gewijzigd, de fracties krijgen een voorschot van 100% en kunnen zelf een egaliseringsreserve opbouwen. Dit betekent dat er vanaf deze datum geen nieuwe trekkingsrechten worden opgebouwd.

Artikel 4 Wetgeving en controle Eerste en Tweede Kamer

A Algemene doelstelling

Het onder dit artikel opgenomen budget ten behoeve van wetgeving en controle Eerste en Tweede Kamer betreft de kosten van interparlementaire activiteiten.

B Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal. De Colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer bestaan afspraken (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de Minister en de Colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.⁴

C Beleidswijzigingen

Voor 2018 zijn geen beleidswijzigingen voorzien.

D1 Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)								
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Art.nr.	Verplichtingen:	1.070	1.484	1.479	1.479	1.479	1.479	1.479
	Uitgaven:	1.070	1.484	1.479	1.479	1.479	1.479	1.479
4.3	Interparlementaire betrekkingen	1.070	1.484	1.479	1.479	1.479	1.479	1.479
	Ontvangsten:	0	23	23	23	23	23	23

Kengetallen

In onderstaand overzicht zijn in meerjarig perspectief (2011–2016) de uitgaven met betrekking tot dit artikel opgenomen. Voorts zijn, afgeleid hiervan, gemiddelden per Kamerzetel (van Eerste en Tweede Kamer) opgenomen.

Tabel gemiddelde uitgaven per lid						
Artikel 4: Wetgeving en controle Eerste en Tweede Kamer (in € 1.000)	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Interparlementaire betrekkingen	1.066	1.029	1.384	1.799	1.357	1.070
Totaal artikel 4	1.066	1.029	1.384	1.799	1.357	1.070
Gemiddeld per zetel (225)	5	5	6	6	6	5

De hogere uitgaven in 2013, 2014 en 2015 houden verband met de (voorbereidingen van) de organisatie door Nederland van de Parlementaire Assemblee van de NATO in november 2014 te Den Haag.

⁴ Comptabiliteitswet 2001, artikel 19.

E Toelichting artikelonderdeel

4.3 Interparlementaire betrekkingen

De raming van artikelonderdeel 03. «interparlementaire betrekkingen» heeft betrekking op de volgende onderdelen:

- uitzending Kamerleden naar internationale organisaties;
- aandeel Nederland in de kosten van interparlementaire organen;
- contacten tussen de parlementen van het Koninkrijk;
- ontvangst van buitenlandse parlementsleden en delegaties van internationale organisaties;
- de Nederlandse groep van de Interparlementaire Unie (IPU).

3. HET NIET-BELEIDSARTIKEL

Artikel 10 Nominaal en onvoorzien

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Art.nr.	Verplichtingen:	0	- 1.912	- 1.957	- 1.957	- 1.957	- 1.957	- 1.957
	Uitgaven:	0	- 1.912	- 1.957	- 1.957	- 1.957	- 1.957	- 1.957
10.1	Loonbijstelling	0	0	0	0	0	0	0
10.2	Prijsbijstelling	0	0	0	0	0	0	0
10.3	Onvoorzien	0	- 1.912	- 1.957	- 1.957	- 1.957	- 1.957	- 1.957
	Ontvangsten:	0	0	0	0	0	0	0

Toelichting:

De Eerste Kamer stelt zich op het standpunt dat het zich als zelfstandige begrotingsautoriteit en de eerder op dat vlak tussen regering en Kamer gemaakte afspraken, niet gebonden acht aan een van regeringswege voor de Kamer vastgestelde taakstelling, maar zorgvuldig zal ramen. Een deel van de taakstellingen Rutte I en II is derhalve niet ingevuld. Het betreft een bedrag van € 0,52 mln. in 2016, € 0,64 in 2017 en € 0,70 mln. in 2018 en volgende jaren.

De taakstelling Rutte I op artikel 2 is door de Tweede Kamer aangemerkt als een taakstelling op een niet beïnvloedbaar artikel. De taakstelling oplopend van € 0,60 mln. in 2013 tot € 1,26 mln. in 2016 en volgende jaren staat nog open op dit artikel. De Tweede Kamer heeft de taakstelling Rutte II in de meerjarenraming verwerkt.

4. BIJLAGEN

Bijlage 1: Verdiepingsbijlage

Uitgaven beleidsartikel 1. Wetgeving en controle EK (bedragen x € 1.000)						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stand ontwerpbegroting 2017	11.940	11.952	11.954	11.956	11.961	0
Mutatie nota van wijziging 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie amendement 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2017	130	0	0	0	0	0
Nieuwe mutaties	260	260	260	260	260	12.221
Loon- en prijsbijstellingstranche 2017	260	260	260	260	260	
Stand ontwerpbegroting 2018	12.330	12.212	12.214	12.216	12.221	12.221
Ontvangsten beleidsartikel 1. Wetgeving en controle EK (bedragen x € 1.000)						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stand ontwerpbegroting 2017	140	140	140	140	140	0
Mutatie nota van wijziging 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie amendement 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2017	0	0	0	0	0	0
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	140
Stand ontwerpbegroting 2018	140	140	140	140	140	140

Uitgaven beleidsartikel 2. Uitgaven tbv van (oud) leden Tweede Kamer en leden EP (bedragen x € 1.000)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stand ontwerpbegroting 2017	31.675	30.647	30.133	30.133	30.133	0
Mutatie nota van wijziging 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie amendement 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2017	0	0	0	0	0	0
Nieuwe mutaties	715	699	691	691	2.191	31.332
Loon- en prijsbijstellingstranche 2017	715	699	691	691	691	
Pensioenen en wachtgeld					1.500	
Stand ontwerpbegroting 2018	32.390	31.346	30.824	30.824	32.324	31.332

Toelichting:**Pensioenen en wachtgeld**

De verhoging van artikel 2.2 pensioenen en wachtgeld in 2021 houdt verband met de geplande Tweede Kamerverkiezingen in 2021. Gebruikelijk is om het verkiezingsjaar te verhogen met € 1,5 mln. en het jaar na de verkiezingen met € 0,5 mln. De reden voor de Ramingbijstelling is het voorziene beroep op de wachtgeldregeling in het jaar van en het jaar na de verkiezingen.

Ontvangsten beleidsartikel 2. Uitgaven tbv van (oud) leden Tweede Kamer en leden EP (bedragen x € 1.000)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stand ontwerpbegroting 2017	86	86	86	86	86	0
Mutatie nota van wijziging 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie amendement 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2017	0	0	0	0	0	0
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	86
Stand ontwerpbegroting 2018	86	86	86	86	86	86

Uitgaven beleidsartikel 3. Wetgeving/controlle TK (bedragen x € 1.000)						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stand ontwerpbegroting 2017	101.005	98.639	97.621	97.625	97.852	0
Mutatie nota van wijziging 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie amendement 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2017	2.466	0	0	0	0	0
Nieuwe mutaties	2.222	2.179	2.162	2.163	5.166	101.037
Loon- en prijsbijstellingstranche 2017	2.222	2.179	2.162	2.163	2.166	
Fractiekosten					3.000	
Stand ontwerpbegroting 2018	105.693	100.818	99.783	99.788	103.018	101.037

Toelichting:

Fractiekosten

De verhoging van artikel 3.4 fractiekosten in 2021 houdt verband met de geplande Tweede Kamerverkiezingen in dat jaar. Dit geldt eveneens voor de al eerder in het cijfers verwerkte verhoging in 2017 en 2018. Gebruikelijk is om het verkiezingsjaar te verhogen met € 3,0 mln. en het jaar na de verkiezingen met € 1.0 mln. De reden hiervoor is dat fracties na zetelverlies nog een jaar lang bevoorschot worden op basis van oude zetelaantal.

Ontvangsten beleidsartikel 3. Wetgeving/controlle TK (bedragen x € 1.000)						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stand ontwerpbegroting 2017	3.966	3.966	3.966	3.966	3.966	0
Mutatie nota van wijziging 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie amendement 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2017	0	0	0	0	0	0
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	3.966
Stand ontwerpbegroting 2018	3.966	3.966	3.966	3.966	3.966	3.966

Uitgaven beleidsartikel 4. Wetgeving/controle EK en TK (bedragen x € 1.000)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stand ontwerpbegroting 2017	1.472	1.467	1.467	1.467	1.467	0
Mutatie nota van wijziging 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie amendement 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2017	0	0	0	0	0	0
Nieuwe mutaties	12	12	12	12	12	1.479
Prijsbijstellingstranche 2017	12	12	12	12	12	
Stand ontwerpbegroting 2018	1.484	1.479	1.479	1.479	1.479	1.479

Ontvangsten beleidsartikel 4. Wetgeving/controle EK en TK (bedragen x € 1.000)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stand ontwerpbegroting 2017	23	23	23	23	23	0
Mutatie nota van wijziging 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie amendement 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2017	0	0	0	0	0	0
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	23
Stand ontwerpbegroting 2018	23	23	23	23	23	23

Uitgaven niet-beleidsartikel 10. Nominaal en onvoorzien (bedragen x € 1.000)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stand ontwerpbegroting 2017	- 1.912	- 1.957	- 1.957	- 1.957	- 1.957	0
Mutatie nota van wijziging 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie amendement 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2017	3.209	3.150	3.125	3.126	3.129	3.154
Nieuwe mutaties	- 3.209	- 3.150	- 3.125	- 3.126	- 3.129	- 5.111
Loon- en prijsbijstellingstranche 2017	- 3.209	- 3.150	- 3.125	- 3.126	- 3.129	
Stand ontwerpbegroting 2018	- 1.912	- 1.957	- 1.957	- 1.957	- 1.957	- 1.957

Ontvangsten niet-beleidsartikel 10. Nominaal en onvoorzien (bedragen x € 1.000)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Stand ontwerpbegroting 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie nota van wijziging 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie amendement 2017	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2017	0	0	0	0	0	0
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2018	0	0	0	0	0	0